Ks. Tomasz Chrzan

Jakie są moje ideały?

Katecheza dla uczniów szkół ponadpodstawowych

Temat: *Jakie są moje ideały?*

Cele katechetyczne – wymagania ogólne:

- kształtowanie świadomości celowości życia chrześcijańskiego;
- refleksja nad ewangelicznymi wartościami wieczności, prawdy i życia.

Cele nauczania – wymagania szczegółowe:

Uczeń:

- wyjaśnia sens i konieczność precyzowania i realizowania celów życiowych;
- wymienia chrześcijańskie ideały wyznaczone przez Jezusa Chrystusa.

Umiejętności:

Uczeń:

- wyjaśnia sens życia wiecznego jako chrześcijańskiego ideału;
- wylicza środki i metody niezbędne do zdobycia powyższych celów;
- wymienia kluczowe fakty z życia św. Józefa Bilczewskiego.

Kształtowane postawy:

Uczeń:

- określa – przynajmniej najbliższe czasowo – własne cele życiowe;
- podejmuje w codziennych decyzjach ideały prawdy (rzetelność, uczciwość) i szacunku do życia (miłość bliźniego);
- poszukuje autorytetów motywujących do realizacji ewangelicznych ideałów.

Metody: pogadanka, analiza tekstu, burza mózgów.

Środki dydaktyczne: Pismo św. (J 14,1-6); J. Bilczewski, *Młodości! Ty nad poziomy wylatuj! List pasterski do uczniów szkół średnich i seminariów nauczycielskich, 1905* [w:] *Listy pasterskie, odezwy, kazania i mowy,* Lwów-Kraków 2005; I. Hałucha, *Drogi rzymskiego imperium* (e-droga.pl); Z. Bartuś, *Henryk Wujec: kłamstwa i manipulacje władzy grożą klęską nam wszystkim.*

Młodzi Małopolanie: prawda bywa trudna, ale potrafi uzdrawiać świat (dziennikpolski24.pl); W. Surówka, *Czy życie ludzkie jest najwyższą wartością?* (wdrodze.pl); piosenka „Ideały" (https://www.youtube.com/watch?v=wxYgFr7PGXw);

Wprowadzenie:

- Katecheta pyta uczniów o znaczenie słowa: „ideał". Można oczekiwać odpowiedzi: wzór, godny do naśladowania, cel ludzkich pragnień, coś doskonałego, absolut. Może zapytać o ideały uczniów.
- Nauczyciel wraz z uczniami słuchają satyrycznej, przedwojennej piosenki pt. „Ideały" (wyk. Tola Korian, tekst i muzyka Artur Bartels).
- Prowadzący wskazuje problem nawiązując do słów piosenki „Trudna to doprawdy rzecz: być ideałem". Czyni to przy pomocy pytań: Czy warto mieć ideały? Czy warto dążyć do ideałów? Czy jesteśmy w stanie osiągnąć zamierzone ideały? Jakie ideały proponuje Chrystus swoim uczniom?
- Katecheta odczytuje tekst ewangelii J 14,1-6 i zachęca do wspólnej analizy treści słów Jezusa: „Ja jestem drogą i prawdą i życiem".

Rozwinięcie:

- Katecheta dzieli klasę przynajmniej na trzy grupy. Każda z nich analizuje przygotowane teksty:
    - Grupa I – drogi rzymskiego imperium *(Załącznik 1)*
    - Grupa II – prawda w mediach *(Załącznik 2)*
    - Grupa III – wartość ludzkiego życia *(Załącznik 3)*

- Uczniowie odpowiadają na pytania zamieszczone pod tekstem. Wpisując je w odpowiednie miejsca tworzą mapę myśli.

  Przewidywane odpowiedzi:
    - Grupa I: 1.1 – droga; 1.2 – zasady; 1.3 – jakość; 1.4 – cel (wszystkie drogi prowadzą do Rzymu).
    - Grupa II: 2.1 – prawda; 2.2.– godność, bezstronność, sprawiedliwość, rzetelność, uczciwość; 2.3 – fikcja, maska, manipulacja.
    - Grupa III: 3.1 – życie; 3.2 – biologiczne, duszy, boże; 3.3 – godność.

- Prowadzący wyjaśnia: ideałem chrześcijanina powinno być życie wieczne w Królestwie Niebieskim. To cel, który wyznaczył Jezus określając Samego Siebie „Drogą, Prawdą i Życiem". Tym samym wskazał właściwą drogę do celu, jaką stanowi Jego nauczanie. Cel ten można osiągnąć wykorzystując środki proponowane nam przez Kościół. Warto zaryzykować i swoje indywidualne ideały życiowe podporządkować temu najwyższemu.
- Analiza tekstu św. Józefa Bilczewskiego dla młodzieży *(Załącznik 4).* Nauczyciel wyjaśnia, że powyższe rozumienie chrześcijańskich ideałów proponował młodzieży lwowski arcybiskup. Przed analizą tekstu Prowadzący w kilku zdaniach opisuje jego autora:
  - Św. Józef Bilczewski (1860-1923) był arcybiskupem Lwowa;
  - Działał w trudnych czasach I wojny światowej, wojny polsko-ukraińskiej i wojny polsko-bolszewickiej;
  - Umiejętnie troszczył się o jedność i rozwój duchowy wielokulturowego i wieloreligijnego społeczeństwa w diecezji: Polaków, Ukraińców, Niemców, Węgrów, Ormian i Żydów.
  - Troszczył się o ubogich;
  - Dzięki jego zabiegom ustanowiono święto Maryi Królowej Polski i wprowadzono ten tytuł do Litanii Loretańskiej.
  - Postarał się o nowe korony dla cudownego wizerunku Matki Bożej Częstochowskiej po ktadzieży dotychczasowych koron.

Podsumowanie

- Katecheta podsumowuje lekcję:
  - Większość ludzi posiada ideały. Najwyższym chrześcijańskim ideałem jest życie wieczne w Królestwie Niebieskim;
  - Chrystus jest Drogą do tego ideału, a Jego wskazania gwarantują nam bezpieczeństwo dotarcia do celu;
  - Chrystus jest Prawdą – warto Mu zaufać. Nie manipuluje człowiekiem ani nie chce zbić na nim interesu. Zależy Mu na naszym szczęściu.
  - Chrystus jest Życiem – ponieważ jest Bogiem. Jego nauczanie to nie tylko filozofia czy porady dobrego życia, ale droga do zbawienia.
  - Warto nasze indywidualne ideały, podporządkować temu najwyższemu.

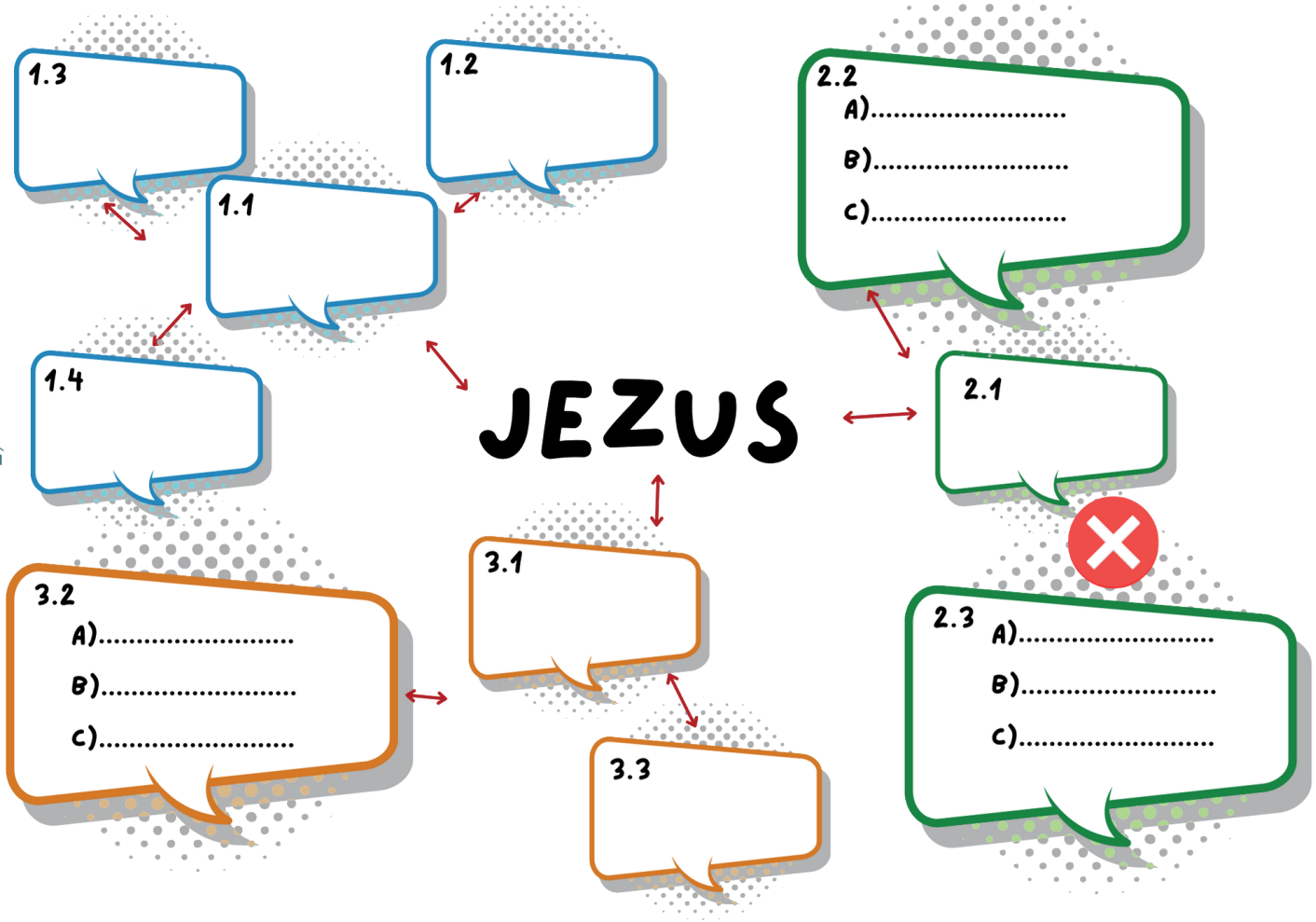
JEZUS
1.1
1.2
1.3
1.4
2.1
2.2
A).....
B).....
C).....
2.3
A).....
B).....
C).....
3.1
3.2
A).....
B).....
C).....
3.3

JEZUS
1.1 DROGA
1.2 ZASADY
1.3 JAKOŚĆ
1.4 CEL
2.1 PRAWDA
2.2 RZETELNOŚĆ DOJRZAŁOŚĆ SPRAWIEDLIWOŚĆ
2.3 FIKCJA MASKA MANIPULACJA
3.1 ŻYCIE
3.2 BIOLOGICZNE DUSZY BOŻE
3.3 GODNOŚĆ

Załącznik nr 1

Ilona Hałucha, Drogi rzymskiego imperium

Technikę budowania dróg Rzymianie przejęli od Etrusków, ale z czasem zmodyfikowali ją i dostosowywali do potrzeb i warunków, np. dostępnego surowca. Ostatecznie nie ukształtował się jeden schemat, według którego powstawały wszystkie późniejsze drogi. Bezwarunkowo przestrzegano jednak dwóch zasad: dostosowania się do miejscowych warunków oraz zabezpieczenia traktu przed niszczącym działaniem wody.

Pierwszą rzymską drogą była Via Appia, której budowa rozpoczęła się w 312 r. p.n.e. Początkowo wszystkie trakty łączyły Rzym z innymi pobliskimi miastami, dopiero później sieć komunikacyjna objęła odleglejsze części Półwyspu Apenińskiego i resztę imperium. Drogi rzymskie były budowane w linii prostej, aby skrócić odległość i czas podróży. Stąd też duża liczba różnego rodzaju obiektów inżynierskich – mostów, wiaduktów, nasypów i tuneli. Jakość wykonywania dróg rzymskich stała na bardzo wysokim poziomie, m.in. dlatego, że nie oszczędzano ani materiałów, ani robotników (…).

Każda z dróg była dostosowywana do swoich funkcji, co wiązało się głównie z ich szerokością. Te najważniejsze, tworzące sieć komunikacyjną imperium, budowano najczęściej na szerokość do 5 metrów (najszersze drogi miały nawet do 15 metrów, a najwęższe około 3,5). Oczywiście powstawały też szlaki o znaczeniu lokalnym, których szerokość, w zależności od korzystających z nich użytkowników, oscylowała między 1,20 m (do wypędzania bydła) nawet do 60 cm (dla jeźdźców) i 30-centymetrowych ścieżek tylko dla pieszych (…).

Imperium, które objęło tereny środkowej i zachodniej Europy, Azji Mniejszej i Afryki musiało mieć sprawną sieć komunikacyjną. Drogi, które powstawały głównie w celu szybszego przemieszczania się wojsk, były jednym z jego najważniejszych osiągnięć. Przy okazji przyspieszały i usprawniały handel oraz wymianę informacji. O znaczeniu jakie Rzymianie przywiązywali do dróg świadczy ich rozwinięte prawodawstwo, różne procedury administracyjne – wywłaszczenia gruntów pod budowę czy przetargi dla wykonawców, a także wieloletnie plany inwestycyjne.

W 123 roku p.n.e. wydane zostało prawo o planowaniu i budowie dróg, które zostało uzupełnione nowym aktem w 183 r. n.e. Narzucało ono pewne standardy w wykonaniu odwodnienia i odpowiedniej konstrukcji drogi. Wtedy wprowadzono również obowiązek określania odległości za pomocą kamieni milowych (ówczesne tablice drogowe). Odległości te mierzono od Forum Romanum, centralnego punktu imperium, gdzie ustawiono złoty kamień milowy w formie pokrytej pozłacaną blachą kolumny. Stała ona w miejscu, gdzie krzyżowały się główne szlaki prowadzące w kierunku Afryki, Azji, Bizancjum, Hiszpanii oraz Galii - Germanii - Brytanii. Na niektórych kamieniach milowych umieszczano także informacje dotyczące budowniczych, fundatorów (cesarzy, namiestników prowincji) czy ważnych wydarzeń. Natomiast co 5 mil (1 rzymska mila wynosiła 1478,5 m) umieszczano tzw. kamień kurierski dla orientacji w trakcie szybkiego pokonywania odległości. Na skrzyżowaniach umieszczano kapliczki poświęcone larom (bóstwom opiekującym się drogami), a wzdłuż tras powstały stacje pocztowe i zajazdy (…)

Źródło: Ilona Hałucha, Drogi rzymskiego imperium [w:] https://edroga.pl/drogi-i-mosty/drogi-rzymskiego-imperium-24082648 [dostęp: 28.06.2022]

1. Jaką problematykę podejmuje powyższy tekst?

2. Zawsze przestrzegano dwóch z nich: dostosowania do miejscowych warunków oraz ochrona przed niszczącym działaniem wody.

3. Na co wpływała troska budowniczych wyrażająca się m.in. w braku oszczędności środków i sił robotników, a także stosowania innych przepisów dotyczących dróg?

4. Jakie znaczenie dla budowniczych rzymskich dróg (i dla samej idei dróg) miało Forum Romanum?

Załącznik nr 2

Z. Bartuś, Fragmenty artykułu w „Dzienniku Polskim" na temat prawdy.

Pierwszym poleceniem, jakie młodzi Polacy słyszą w szkole, jest: „Wyłączcie komórki". A przecież właśnie zrośnięty z internetem smartfon stał się, nie tylko dla dzieciaków, podstawowym, ważniejszym od wszystkich nauczycieli, medium dostępu do źródeł wiedzy i informacji. Skąd młodzi mają się dowiedzieć, które źródła niosą prawdę, a które kłamią? Które są rzetelne, a które powstały po to, by manipulować i rozsiewać łgarstwa znane dziś pod modną nazwą „fake news"? I czy wobec codziennego tsunami kłamstwa tli się wciąż w nastolatkach potrzeba prawdy? (…)

„Prawda" – tak nazywał się jeden z najbardziej załganych dzienników XX wieku, oficjalny organ prasowy Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego. W latach 70. owa „Prawda", kierowana przez partyjnych dygnitarzy, rozpowszechniana była w ponad 10 milionach egzemplarzy. (…)

Tzw. media opiniotwórcze mają często swe polityczne i gospodarcze sympatie, antypatie i uwikłania. W ich przypadku prawda składana jest często na ołtarzu politycznego lub ekonomicznego celu, na zasadzie: zakomunikujmy to tak, by nie zaszkodzić swoim, a z przeciwników zrobić idiotów. Często wystarczy odpowiednio dobrane zdjęcie. (…)

Adam Bodnar, rzecznik praw obywatelskich: Prawda ma znaczenie, ponieważ: pozwala nam na życie w poczuciu godności – znacznie trudniej jest żyć i funkcjonować w społeczeństwie, jeśli idziemy na niezdrowe kompromisy, oszukujemy lub działamy w samozakłamaniu. (…)

Bożena Szubińska, komandor w st. sp.: Prawda stanowi wartość uniwersalną i jest fundamentem sprawiedliwości. Jak wyglądałaby sprawiedliwość bez prawdy? Od jakości relacji między prawdą a sprawiedliwością oraz prawdą a prawem stanowionym zależy jakość naszego społeczeństwa, życia społecznego. (…)

Jerzy Sadecki, dziennikarz i pisarz: Dla reportera prawda jest busolą, która nie pozwala nam zboczyć na drogę fikcji. Jest warunkiem rzetelnego, niezafałszowanego i bezstronnego opisu świata w całym jego bogactwie

i różnorodności, bez uproszczeń. Niestety, część współczesnych mediów zagubiła tę busolę. (…)

Beata Biel, dziennikarka: Prawda czyni nasz świat uczciwszym, nawet jeśli czasem trudniejszym. Daje spokój sumienia, nawet jeśli nie daje zysków materialnych. (…)

Julia Mikołajska, uczennica, lat 18: Prawda ma znaczenie, bo pozwala poznawać rzeczywistość taką, jaka jest. Prawda pozwala człowiekowi podejmować dobre decyzje. Gdyby człowiek utracił możliwość rozróżniania prawdy od kłamstwa, cały świat stałby się fikcją, a sam człowiek nie umiałby odnaleźć siebie i poczucia własnego „ja".

Gabriela Fuks, uczennica, 18 lat: Obecnie prawda traci na znaczeniu. Zastępowana jest iluzją, niedomówieniami. Ludziom wygodniej jest ślizgać się po rzeczywistości, nie wchodzić w szczegóły, nie być szczerym, ukrywać prawdę, niż mówić otwarcie o swoich uczuciach i poglądach. Jednak prawda ma ogromne znaczenie. Potrafi uzdrawiać i naprawiać świat. (…)

Paweł Mucha, uczeń, 19 lat: W czasach, w których wstając z łóżka, wkładasz kolejną maskę; w których znasz tylko swoje wyobrażenia o innych; w których robisz wszystko, by zagłuszyć drzemiący głęboko w tobie głos, prawda ma znaczenie. Jest w każdym człowieku. Tak bardzo jej potrzebujemy, nawet dzisiaj, kiedy już wszyscy o niej zapomnieli.

Źródło: https://plus.dziennikpolski24.pl/henryk-wujec-klamstwa-i-manipulacje-wladzy-groza-kleska-nam-wszystkim-mlodzi-malopolanie-prawda-bywa-trudna-ale-potrafi/ar/13221615 [dostęp: 29.06.2022]

1. Do jakiej wartości odnosi się powyższy tekst?
2. Wskaż użyte w tekście zwroty, które określają powyższą wartość ukazując ją jako szlachetną postawę.
3. Wskaż użyte w tekście zwroty, które określają kłamstwo jako postawę szkodzącą człowiekowi

Załącznik nr 3

W. Surówka, Czy życie ludzkie jest najwyższą wartością?

Często w dyskusjach spotykam się z argumentem, że życie ludzkie jest najwyższą wartością. Co ciekawe, tego samego argumentu na potwierdzenie swoich tez używają najróżniejsze grupy ludzi. Czy dla chrześcijanina, który gotowy jest oddać życie za wiarę lub bliźnich, życie ludzkie jest najwyższą wartością?

Ochrona życia ludzkiego jest podstawą cywilizowanego świata, a Powszechna deklaracja praw człowieka wpisała się na trwałe w dorobek ludzkości. W tym sensie można powiedzieć, że ochrona życia ludzkiego, ale również ochrona życia narodów (…) jest jedną z najwyższych wartości określających życie społeczne. Nie oznacza to jednak, że te podstawowe prawa nie są łamane, również w obszarze cywilizacji zachodniej. Z jednej strony możemy obserwować jawne zaprzeczanie wartości życia nie tylko na poziomie dyskusji, ale również prawa stanowionego. Z drugiej strony, nawet w tych krajach, w których przestrzegane są wszystkie podstawowe prawa człowieka, pojawiają się zupełnie nowe wyzwania, na które bardzo często społeczeństwo nie jest przygotowane (…).

W świecie, w którym żyjemy, argumentacja odwołująca się do życia jako najwyższej wartości, choć na pierwszy rzut oka wydaje się bardzo prosta i łatwa do wcielenia, zaczyna być kwestionowana. Na ten problem zwraca uwagę Jan Paweł II w encyklice Evangelium vitae. Pisze w niej między innymi, że „źródłem sprzeczności między oficjalnymi deklaracjami praw człowieka a ich tragiczną negacją w praktyce jest pojęcie wolności, które absolutyzuje znaczenie jednostki ludzkiej, przekreślając jej odniesienie do solidarności z drugimi, do pełnej akceptacji drugiego człowieka i do służenia innym" (19).

Po pierwsze, warto podkreślić, że dla chrześcijan każde życie jest wartościowe. Życie biologiczne jest ewidentnie czymś dobrym. Być może wydaje się, że nie warto tego powtarzać, ale jeszcze ciągle możemy się spotkać

z takimi interpretacjami Biblii i chrześcijaństwa, które deprecjonują wartość ludzkiego życia. Istnieją na ten temat dwie skrajnie różne opinie: pierwsza z nich głosi, że życie ludzkie jest dobre, ale tak naprawdę jest ono jedynie przygotowaniem do życia przyszłego, druga uznaje wartość życia ludzkiego tylko wówczas, jeśli ma ono wystarczającą jakość. (…)

Czym w takim razie jest prawdziwe życie, o którym mówi Jezus? W Ewangelii św. Jana już w prologu znajdujemy określenie, które opisuje jego prawdziwą naturę. „W Nim było życie" (J 1,4). W tekście greckim nie występują terminy bios lub psyche, lecz dzoe. Te trzy słowa mogą być tłumaczone na język polski jako życie, jednak pierwsze z nich oznacza ogólnie życie biologiczne na ziemi, drugie – psyche – w Ewangelii św. Jana odnosi się do „życia duszy" (por. J 13,37), natomiast dzoe oznacza „życie Boże" (por. J 3,16) (…).

Chrześcijanie mogą się podpisać pod stwierdzeniem, że życie ludzkie jest najwyższą wartością z dwoma wyżej opisanymi zastrzeżeniami. Po pierwsze uznają, że każde ludzkie życie ma swoją szczególną godność. Dlatego opowiadają się za prawem nienarodzonych do życia, ale równocześnie prawem imigrantów do godnego traktowania. Jednocześnie stoją na stanowisku, że życie ludzkie to coś więcej niż życie biologiczne (…) Właśnie z tego powodu czasami chrześcijanie przedkładają życie wieczne nad biologiczne trwanie życia na ziemi. Ma to miejsce w sytuacji, gdy męczennicy gotowi są oddać własne życie, aby nie utracić życia wiecznego.

Źródło: https://wdrodze.pl/article/czy-zycie-ludzkie-jest-najwyzsza-wartoscia/ [dostęp: 29.06.2022]

1. Do jakiej wartości odnosi się powyższy tekst?
2. Wskaż polskie tłumaczenie greckich terminów określających życie, zapisanych w ewangelii.
3. Jaka wartość wzywa człowieka do szacunku wobec każdego życia?

Załącznik nr 4

Św. abp Józef Bilczewski, List pasterski do uczniów szkół średnich

Co rozumiemy przez ideał? Ideał w ogóle – to wielki przedmiot naszej miłości, czci i pragnień, to wzniosła jakaś zasada i wielki wzór, według którego ukochanemu przedmiotowi, umiłowanej zasadzie z poświęceniem chcemy służyć.

Otóż, miejcie najpierw wielkie ideały religijne, a z nich wysnujcie i na nich oprzyjcie, i do nich odnoście stale wszystkie swoje ideały ziemskie.

Ideały bowiem są liczne i różne. Nie wykluczają się one nawzajem, ale wypływają wszystkie z Boga i łączą się wszystkie w Bogu, jako źródle wszelkiej prawdy, dobra i piękna, a tym samym wszelkiego ideału. Podwójnie nawet Bóg jest najwyższym ideałem i jako najwyższy przedmiot miłości, i jako najwyższy wzór do naśladowania.

Źródło: Młodości! Ty nad poziomy wylatuj! List pasterski do uczniów szkół średnich i seminariów nauczycielskich (1905) [w:] J. Bilczewski, Listy pasterskie, odezwy, kazania i mowy okolicznościowe, t. 1, Lwów-Kraków 2005, s. 204.